

ОСВІТА ЯК «З'ЄДНАННЯ ДВОХ СВІТІВ»: АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ПОЛЬСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ КУЛЬТУРИ

Шостачук Тетяна Всеволодівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра образотворчого мистецтва та дизайну,
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Протягом останніх двох десятиліть категорія «культура» дедалі частіше фігурує у міжнародних програмних документах з питань реформування освіти. ЮНЕСКО, Рада Європи та Європейський Союз сформували низку стратегічних позицій щодо визначення місця і значення культури як фундаменту сучасної освітньої парадигми.

У сучасній зарубіжній педагогічній теорії та практиці освіта розглядається крізь призму культурологічного підходу. Це передбачає аналіз освітнього процесу через сукупність таких категорій, як: традиції, національна ідентичність, менталітет, ціннісні орієнтації та цивілізаційні виклики. В умовах стрімкої інтернаціоналізації та інтеграції європейського освітнього простору звернення до культурологічного фактора стає для країн дієвим механізмом збереження національної унікальності. Таким чином, розвиток освіти трактується як невід'ємна складова розвитку національної культури, що відображає автентичні цінності конкретного народу в глобальному контексті.

У Республіці Польща у 2004 році стратегічним підґрунтям цих процесів стала «Національна стратегія розвитку культури на 2004–2013 роки» (*Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013*) [2], та її наступне розширення до 2020 року: «Доповнення до Національної стратегії розвитку культури на 2004–2020 роки» (*Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020*) [5]. У документах зазначено, що «культура є невід'ємним елементом підготовки до життя в суспільстві: вона формує соціальні установки, морально-етичні норми та естетичні орієнтири. Високий рівень компетенцій у розумінні творів мистецтва та здатність «зчитувати» соціокультурні коди є опорою толерантного суспільства, що усвідомлює власну культуру та культуру інших» [2].

Сучасний стан цивілізаційного розвитку вимагає від школи й всієї освітньої системи реалізації принципу культуровідповідності. Освіта має не лише надавати знання, а й формувати гуманну, інтелігентну особистість, чий духовний профіль відповідає вимогам культури.

Ці ідеї знайшли свій розвиток безпосередньо у педагогіці культури, яка розглядає людину як цілісну «багатшарову» особистість у єдності біологічного, психологічного та соціального вимірів. На думку представників педагогіки культури людина протягом життя сприймає, репродукує та створює нові культурні цінності. Фундамент такого підходу заклали видатні представники польської наукової думки: Б. Суходільський (Bogdan Suchodolski) [3], який обґрунтував зв'язок виховання молоді з процесами усупільнення культури;

Ф. Знанецький (Florian Witold Znaniecki) [6], який досліджував соціологію виховання в культурному контексті; З. Мислаковський (Zygmunt Karol Mysłakowski) [1] та С. Шуман (Stefan Szuman) [4], які приділяли особливу увагу естетичному вихованню.

Представники педагогіки культури трактують освітній процес як «зустріч» особистості з об'єктивними культурними цінностями. Ці цінності можуть бути втілені у різноманітні форми: мови та літератури, мистецтва (музика, живопис, поезія), релігії, права та моральних норм, наукових знань і філософських праць, суспільних формах життєдіяльності. За переконанням Стефана Шумана, саме через таку «зустріч», відбувається інтеріоризація особистості, тобто збагачення духовного світу людини [4].

Особливо значущою є позиція Б. Наврочинський (Bogdan Roman Nawroczyński) [7], який визначав освіту як акт «з'єднання двох різних світів», де один з них – це ціннісні результати людського духу, а другий – внутрішнє духовне життя особистості, що розвивається, зберігаючи свою неповторну індивідуальність» [7].

Узагальнюючи погляди науковців, можна стверджувати, що завданням педагогіки культури є формування особистості через опанування культурних, духовних і матеріальних цінностей, які виступають першоджерелом для відтворення культури в нових поколіннях.

Список літератури

1. Mysłakowski, Z. (1964). *Wychowanie człowieka w zmiennej społeczności: studia z filozofii wychowania*. Warszawa. Książka i Wiedza, 1964. 215 s.
2. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013. Ministerstwo Kultury. 152 s.
URL: [http://www.mkidn.gov.pl/media/docs/2019/20190617_Narodowa_Strategia_Rozwoju_Kultury_2004-2013_\(2004\).pdf](http://www.mkidn.gov.pl/media/docs/2019/20190617_Narodowa_Strategia_Rozwoju_Kultury_2004-2013_(2004).pdf)
3. Suchodolski B. *Uspolecznienie kultury. Kultura a wychowanie młodzieży*. Warszawa. PWN, 1947. 262 s. URL: <https://malyformat.com/2025/10/uspolecznienie-kultury/>
4. Szuman, S.(1969). *O sztuce i wychowaniu estetycznym*. Warszawa, WSiP. 210 s. URL: <https://www.scribd.com/document/710038023/Szuman-S-1969-II-Wyd-1990-IV-Wyd-O-Sztuce-i-Wychowaniu-Estetycznym-Rozdz-3>
5. *Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2020*. Ministerstwo Kultury. Warszawa, 2005, s. 4. URL: [http://www.mkidn.gov.pl/media/docs/2019/20190617_Narodowa_Strategia_Rozwoju_Kultury_2004-2020_-_uzupelnienie_\(2005](http://www.mkidn.gov.pl/media/docs/2019/20190617_Narodowa_Strategia_Rozwoju_Kultury_2004-2020_-_uzupelnienie_(2005)
6. Znaniecki F. *Socjologia wychowania*. Warszawa. PWN, 1973. 379 s. URL: <https://www.scribd.com/document/743908398/D30-Znaniecki-Socjologia-wychowania>
7. Цит. за: Szulakiewicz, W. (2017). Bogdana Nawroczyńskiego (1882–1974) zasługi w awansie akademickim pedagogiki – opiniotwórczy głos uczonego. *Przegląd Historyczno-Oświatowy*, nr 3–4. ss. 88–104. DOI: https://doi.org/10.17460/2017.3_4.04